

SPSS introduktion

Olof Bäckman, Anders Nilsson, Fredrik Sivertsson och Enes Al Weswasi

2022-10-16

Contents

Om SPSS Introduktion	7
Komma igång med SPSS	11
1 Installera och starta SPSS	11
1.1 Ladda ner SPSS	11
1.2 Installera SPSS	11
1.3 Starta SPSS	12
2 Viktiga fönster i SPSS	13
2.1 Datamatrixfönstret (Data view)	13
2.2 Variabelfönstret (Variable view)	13
2.3 Resultatfönstret (Output)	14
2.4 Syntax (Syntax editor)	14
Förbereda datamaterialet	19
3 Databearbetning	19
3.1 Select Cases: Analysera enbart vissa observationssenheter	19
3.2 Split Files: Separata analyser för förutbestämda grupper	20
3.3 Recode: Koda om befintliga variabler	20
3.4 Compute: att skapa nya variabler utifrån befintliga variabler . .	21
4 Variabelkonstruktion med hjälp av syntax	25

Analysera data I: Univariat analys & beskrivande statistik	29
5 Frekvenstabeller, central- och spridningsmått	29
5.1 Frekvenstabell	29
5.2 Central- och spridningsmått	30
5.3 Kort om grafiska tekniker	30
Analysera data II: Bivariat analys	35
6 Studera samvariationen mellan två variabler	35
6.1 Korstabell - Samband mellan två kategoriska variabler	35
6.2 Samband mellan två numeriska variabler	37
6.3 Sambandsmått	38
Analysera data III: Hypotesprövning	41
7 Att välja rätt test vid hypotesprövning	41
8 Chi2-test	43
9 T-test	45
10 Enkel regression	49
11 Multipel regression	53
12 Logistisk regression	55
12.1 Enkel logistisk regression	55
12.2 Multipel logistisk regression	58
Övrigt	61
13 Bearbeta tabeller och figurer	61
13.1 Tabeller	61

<i>CONTENTS</i>	5
13.2 Figurer	63
14 Presentation av dataset	65
14.1 NTU 2017-2021	65
14.2 NTU 2013-2015	65
14.3 Skolundersökning 2005	66
14.4 Glass och brott	66
14.5 Pathways to desistance	67

Om SPSS Introduktion

Denna SPSS-introduktion är avsedd för dig som läser på Kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet. Guiden är skriven och skapad av Olof Bäckman, Anders Nilsson, Fredrik Sivertsson och Enes Al Weswasi. SPSS-introduktion innehåller alla de moment i SPSS för att kunna bearbeta dataset, pröva hypoteser och besvara frågeställningar. Tanken är att ni ska nyttja denna sida när ni utför de dataövningar som de kvantitativa metodkurserna tillhandahåller.

På vänster sida har nu de olika teman som guiden består av. Samtliga guider innehåller instruktioner i textformat men även videoinstruktioner finns i respektive kapitel med alla de steg som beskrivits i texten.

Första temat rymmer en genomgång hur man installerar SPSS och öppnar ett dataset. Därefter följer en genomgång av SPSS olika fönster. Nästa tema ger grundläggande tillvägagångssätt för bearbetning av data. Därefter kommer första temat för dataanalys vilket består av en genomgång om hur man tar fram deskriptiv statistik. Andra temat av dataanalys består av en genomgång av sambandsanalys av två variabler. I det sista temat om dataanalys presenteras en rad analysmetoder för bivariata och multivariata samband. Guiden avslutas med en genomgång hur man bearbetar figurer och tabeller så att de blir presentationsdugliga samt en presentation av de dataset några av de dataset som finns att tillgå.

SPSS introduktion ger en guide till att arbeta med **SPSS Version 28** vilket är den senaste versionen av SPSS och som vi rekommenderar att ni använder. Tidigare versioner av SPSS kan avvika något gälland tillvägagångssätten för vissa av de instruktioner som här presenteras.

Om ni hittar något fel eller har förbättringsförslag får ni mer än gärna mejla de till enes.al.weswasi@criminology.su.se.

Komma igång med SPSS

Chapter 1

Installera och starta SPSS

1.1 Ladda ner SPSS

Nedanstående instruktioner är hämtade från Stockholms universitets sida om SPSS. Om någon länk ej fungerar så prova att besök SU:s SPSS-sida. Där hittar ni även information om hur man avinstallerar SPSS eller förnyar licensnyckeln.

1. Börja med att klicka in er till sidan för installationsfiler för SPSS.
2. Välj vilket operativsystem du vill installera SPSS på. SPSS finns till Windows, Mac, och Linux. Observera att SPSS inte finns till Chromebook.
3. Olika versioner av SPSS finns tillgängliga men vi rekommenderar version 28 eftersom "SPSS Introduktion" är anpassad efter denna version. Välj vilken version du vill installera (samt om du kör x32 eller x64 på Windows)
> Klicka på .exe- .pkg-, respektive .dmg-filen > Välj Spara fil/Save File.
4. För SPSS på Windows, finns ZIPade installationsfiler. Spara ner den ZIPade filen på skrivbordet > högerklicka på mappen och välj Extract All
> välj Extract > dubbelklicka på setup.exe > välj Run.

1.2 Installera SPSS

1. Gå igenom installations-wizarden.
 - Om du får ett val mellan Authorized user license och concurrent user license > välj Authorized user license.
 - Om du ska ange Organization > skriv Stockholms universitet.

2. När du har gått igenom wizarden > välj Install (detta kan ta några minuter).
3. När installationen är genomförd > välj License Product. Du kommer att se en lista på de applikationer som är temporärt licensierade i 14 dagar. Klicka på Next > se till att alternativet Authorized User License är valt > välj Next.
4. För att få åtkomst till aktuella behörighetskoder, klickar du här. Klistra in koden för den version du har valt att licensiera > välj Next. Du ser nu en progressruta och denna avslutas med **End of Transaction** Successfully processed all codes > välj Next. Du ser nu en ruta som bekräftar de licensierade modulerna. Klicka på Finish för att avsluta licensieringen.
5. Verifiera installationen genom att kontrollera att det går bra att starta programmet.

1.3 Starta SPSS

Öppna SPSS genom att dubbelklicka på ikonen på skrivbordet eller gå via startmenyn När du öppnar SPSS kommer du att, som på bilden nedan, se en data-matris – ett rutnät bestående av rader och kolumner.

Raderna i denna matris motsvarar observationsenheter (t.ex. individer) medan kolumner motsvarar variabler (t.ex. frågor i en surveyundersökning).

Om du vill öppna ett befintligt dataset väljer du:

1. File > Open > Data
2. Hitta datafilen i katalogen och välj **Open**
3. I exemplet nedan öppnas filen Skol05.sav från datorns skrivbord

Chapter 2

Viktiga fönster i SPSS

SPSS består i huvudsak av tre olika fönster med skilda funktioner: Datamatrixfönstret, variabelfönstret och resultatfönstret. Därutöver finns det ett ytterligare fönster - Syntaxfönstret - vilket inte används lika ofta. Här nedan finns en beskrivning vad respektive fönster avser.

2.1 Datamatrixfönstret (Data view)

Detta fönster redovisar variablerna (t.ex. en fråga i en enkäteundersökning) kolumnvis och observationsenheterna (exempelvis de skolelever som svarat på en enkät) radvis. En enskild cell redovisar alltså en specifik observationsenhets värde på en specifik variabel. Klicka på Data view-knappen längst nere till vänster för att öppna datamatrixfönstret.

2.2 Variabelfönstret (Variable view)

I detta fönster visas de olika variablerna och deras egenskaper. Variablerna redovisas radvis och egenskaperna kolumnvis. Byte av fönster görs enkelt genom att klicka nere i vänstra hörnet, där man kan välja mellan Data View och Variable View.

När du öppnar ett befintligt datamaterial får du upp datamatrixfönstret (Data View), antingen med variabelvärden i text (bilden till vänster) eller som siffror (till höger). Hur man väljer att se värdena kan man ange genom att trycka på knappen till höger.

I exemplet har datafilen Skol05.sav öppnats och varje rad motsvarar här en skolelev och dennes svar på de olika frågorna i enkäten. Vid kodningen har varje svar kodats in med en siffra och dessa värden har getts etiketter/labels.

Om du byter till Variable View (detta görs enkelt längst ner till vänster) ser du hur materialet kodats in med etiketter (labels) som anger både en precisering av de olika variablerna och de olika variabelvärdena:

I variabelfönstret redovisas alltså variablerna radvis och dess egenskaper kolumnvis. I detta fönster finns ett antal kolumner som är viktiga att känna till. Under den första kolumnen "Name" listas variabelnamnet på varje variabel i ditt dataset. Variabelnamnet hålls vanligtvis kort och det blir därför ofta svårt att utläsa vad variabeln mäter. Information om vad variablerna mäter och hur de är konstruerade finns ibland i en separat kodbok eller variabellista men du kan även förtydliga dina variabler i själva datafilen. Under kolumnen "Label" anges variabeletiketten, som är en kort beskrivning av variabeln. Under kolumnen "Values" anges vad variabelns olika värden svarar mot.

Variabeln "kon" har till exempel värde 0 eller 1, där värde 0 betyder "flicka" och värde 1 betyder "pojke". För att undersöka detta markerar du cellen för den aktuella variabeln under kolumnen "Values" och klickar därefter på den lilla rutan till höger. Nu kommer fönstret "Value Labels" upp. Om variabeln saknar etiketterade variabelvärden kan du ange dessa genom att föra in värdet i rutan "Value" och vad värdet står för i rutan "Label". Klicka därefter "Add". När du etiketterat samtliga variabelvärden klickar du **OK**.

Tänk på att variabelns värden endast behöver specificeras för variabler som befinner sig på nominal eller ordinal skalnivå. Om du till exempel har en kontinuerlig variabel som mäter ålder i antal år (kvotskala) är variabelvärdena i sig informativa och du behöver inte förtydliga vad dessa står för.

2.3 Resultatfönstret (Output)

I detta fönster visas resultat. Det kan röra sig om resultat från hypotesprövningar, frekvenstabeller, korstabeller eller olika typer av diagram. Till vänster finns en översiktsmeny där du enkelt kan bläddra mellan dina resultat.

2.4 Syntax (Syntax editor)

Vissa bearbetningar av data där man vill kombinera olika variabler kan vara enklare att göra i syntax. I syntax kan du skriva kommandon, dvs. det du vill att SPSS ska göra åt dig – en frekvenstabell, korstabell, omkodning av variabler mm. Alla sådana moment har sina egna kommandon.

Du kan öppna syntax via File > New > Syntax:

Kommandon kan antingen skrivas direkt i syntax eller så kan du gå via menysystemets funktioner och klick på **Paste**.

Klickar du på denna knapp så kommer syntax kommandot för denna omkodning att öppnas i syntaxfönstret:

“Syntaxspråket” tar ett tag att lära sig, och är heller inte nödvändigt för er att kunna, men att använda sig av syntax (direkt eller via ”paste”) kan många gånger underlätta arbetet i SPSS och om du sparar syntax får du en loggbok över det du har gjort, på så sätt är det enkelt att gå tillbaka för att se hur du gått tillväga vid analyser, omkodningar etc. (Om du sparar de kommandon och körningar du har gjort och har användning för i syntax, skriv gärna rubriker/kommentarer som anger vad och varför du gjort olika moment. Obs: För att inte programmet ska missta rubriker/kommentarer för kommandon måste du skriva en asterisk (*) före dessa och avsluta med en punkt.). Om ni är intresserade av att lära er mer om syntaxspråket rekommenderas följande sida.

Förbereda datamaterialet

Chapter 3

Databearbetning

En stor del av arbetet med en rapport består av att bearbeta sitt datamaterial inför analys. Det finns ett antal funktioner i SPSS med vilka man enkelt bearbetar materialet efter kodning. Kanske är du bara intresserad av att studera vissa observationsenheter så som exempelvis enbart kvinnor. Eller så kanske du vill koda om variabler (slå ihop svarskategorier eller klassindela) eller skapa nya variabler som bygger på information i två eller fler befintliga variabler (t.ex. skapa ett index). Några funktioner för detta presenteras nedan.

3.1 Select Cases: Analysera enbart vissa observationssenheter

Funktionen används när du endast vill undersöka vissa observationsenheter, exempelvis endast de flickor som ingår i skolundersökningen. Hur variabeln kön har kodats framgår av variabelförteckningen (du hittar denna som pdf fil i Athena), alternativt kan du markera variabeln i SPSS genom att välja Utilities > Variables, leta reda på Kön i listan och titta i rutan "Variable information".

Följande kan då utläsas: Du finner att flickor har värdet 0 på variabeln "kon". För att enbart välja ut de observationsenheter som är flickor (alltså har värdet "0" på variabeln "kon") gör du följande:

```
Data > Select Cases > If condition is satisfied > If
```

Lyft in den aktuella variabeln i fönstret och ange villkor (variabelvärde för att tas med), därefter:

```
Continue > OK
```

Tänk på att du nu har angett att kommande analyser endast ska göras för de med värde "0" på variabeln "kon". Om du vill återgå till att analysera samtliga

observationsenheter (både pojkar och flickor), klickar du på alternativet "All cases". Alltså:

```
Data > Select Cases > All cases
```

Notera att det är variabeletiketten ("Kön") och inte variabelnamnet ("kon") som står i rullistan till vänster i bilden ovan. Standardinställningen är att visa variabeletiketten om en sådan finns, men ibland är det smidigare att istället visa variabelnamnet. För att göra detta högerklickar du på variabellistan till vänster och markerar "Display Variable Names".

3.1.1 Videoinstruktioner

3.2 Split Files: Separata analyser för förutbestämda grupper

Till skillnad från ovanstående exempel där vi exkluderade pojkar för att enbart studera flickor ska vi nu studera både flickor och pojkar men separat. På så sätt kan vi exempelvis se hur utsattheten för grovt våld ser ut bland flickor respektive pojkar. Gör så här:

```
Data > Split File
```

Bocka för Compare groups. Välj därefter den variabel som innehåller de grupper som du vill separera dina observationer på. Det kan exempelvis vara könsvariabeln exempelvis eller födelselandsvariabeln. Tryck på OK.

De analyser du nu gör kommer att göras utifrån gruppnivå. Tänk på att om du vill åter göra aggregerade analyser (och inte på gruppnivå) så behöver du återställa gruppinställningen. För att göra det klickar du åter in dig till Split filer-rutan. Tryck därefter på Reset och sedan OK. Nu är gruppindelningen borttagen och vidare analyser görs på hela datamaterialet.

3.3 Recode: Koda om befintliga variabler

Funktionen Recode kan användas till att koda om variabler (koda om befintlig variabel: "Recode into Same Variables", eller till en ny variabel: "Recode into Different Variables"). "Recode" används ofta då variabeln har många kategorier/variabelvärden som forskaren vill sammanfatta till färre kategorier/variabelvärden. Det används om man vill kategorisera en kontinuerlig variabel (t.ex. klassindela) eller om man vill slå ihop kategorier i en kategori variabel. Variabeln offgrov i skolundersökning (Skol05.sav) har tre värden: 0, 1 respektive 2, se frekvenstabellen nedan:

3.4. COMPUTE: ATT SKAPA NYA VARIABLER UTIFRÅN BEFINTLIGA VARIABLER 21

Anta att du vill skapa en variabel som enbart skiljer på utsatt respektive ej utsatt för grov våld. Du vill alltså skapa en ny variabel där de som svarat ja hamnar i samma kategori oavsett om varit utsatta en gång (variabelvärde 1) eller två gånger eller fler (variabelvärde 2). Du vill med andra ord att den nya variabeln enbart ska ha två kategorier; Nej och Ja:

Transform > Recode into Different Variables

För över den variabel som du vill koda om till den stora rutan med rubriken "Numeric Variable->Output Variable" och ange vad den nya variabeln ska ha för variabelnamn ("Name") och variabeletikett ("Label"). Klicka därefter på "Change". I detta fall har den nya variabeln fått namnet offgrov2.

Gå sedan vidare och öppna "Old and new values". Ange variabelvärdet i den ursprungliga variabeln ("Old Value") och vilket värde detta ska bli i den nya variabeln ("New Value"). Koda om ett värde i taget och klicka på "Add" efter att du har angett det gamla och det nya variabelvärdet. I rutan "Old > New:" får du en översikt på hur du har valt att göra omkodningen. Bilden nedan visar att både värde 1 och värde 2 i den gamla variabeln ska ha värde 1 i den nya variabeln. När du har kontrollerat att omkodningen ser riktig ut väljer du "Continue" och sedan "OK". Kontrollera att du har fått den nya variabeln tillagd längst ner i variabelistan (Variable view).

I exemplet ovan är det två variabelvärden i den gamla variabeln som slagits samman. Ibland har dock de variabler du vill klassindela betydligt fler variabelvärden, och det är då osmidigt att ange varje enskilt variabelvärde under "Value:". I dessa fall markerar du istället "Range:" och anger i den övre rutan den lägsta klassgränsen och i den nedre rutan den högsta klassgränsen. Tänk dig till exempel att du ska klassindela variabeln ålder i Nationella trygghetsundersökningen. Istället för att under "Value:" ange vad varje enskild ålder ska tillhöra för klass kan du använda "Range". Ett tips: För att förtydliga vad dina variabelvärden i den nya variabeln betyder letar du upp denna i variabelfönstret och anger detta under "Values".

3.4 Compute: att skapa nya variabler utifrån befintliga variabler

Med hjälp av funktionen Compute kan du skapa nya variabler. Antag att du vill slå samman – summera – två variabler till en variabel. Att summera variabler kan användas för att skapa summaindex. Index innebär alltså att man summerar värdena på flera variabler till en totalsumma. Istället för flera variabler som mäter samma underliggande fenomen (i exemplet: brott) får vi en sammanfattande variabel. Utifrån skolundersökningen kan index exempelvis skapas utifrån frågor om brottslighet, betyg, attityder osv.

I detta exempel består datamaterialet av 6 individer och två variabler – antal stöldbrott ("Stöldbrott") och antal våldsbrott ("Våldsbrott").

Anta att du vill skapa en variabel som anger det totala antalet brott:

Transform > Compute Variable

Namnge den nya variabeln i Target variable. I detta fall döps den nya variabeln till "Totbrott". I rutan "Numeric expression" anges funktionen för att skapa den nya variabeln, i detta fall anges vilka variabler som skall summeras (+):

Klicka därefter "Continue" och "Ok". Den nya variabeln placeras längst till höger i datamatriken ("Data view") och längst ner i variabelfönstret ("Variable view"). Summering kan också göras genom att ange funktionen "sum(Våldsbrott, Stöldbrott)", skillnaden mellan de två sätten är att missing values (internt bortfall) behandlas olika: Med funktionen "sum" får inte de observationsenheter som har missing på någon av de variabler som summeras missing på den nya variabel du skapar.

Du kan även välja att skapa en variabel som anger medelvärdet på de ingående variablerna i indexet. Detta gör du enklast med funktionen "mean()". En fördel med detta val är att du även kan ange hur många av de ingående variablerna som måste ha valida värden för att individen ska få ett värde på indexet. Anta att du vill skapa ett index som mäter vänners antisociala attityder och du vill inkludera följande fem variabler (Skol05): Har någon av dina kompisar 1) tagit något utan att betala i en affär? ("snattkom"), 2) förstört någonting? ("kompvand"), 3) brutit sig in någonstans? ("kompibro"), 4) slagit ner någon? ("kommissh"), 5) åkt fast för polisen? ("komaktfa"). Den svarande kan välja att svara ja eller nej där 1 är ja och 0 är nej. Ett medelvärdesindex kommer därför att variera mellan 0 och 1 där 1 betyder att individen har svarat ja på de ingående enkätfrågorna och 0 betyder att individen har svarat nej på de ingående enkätfrågorna. Följande funktion skulle först summera alla individens värden på de fem ingående variablerna och därefter dividera summan med fem, d.v.s. antalet variabler:

```
(snattkom + kompvand + kompibro + kommissh + komaktfa) / 5
```

Men ovanstående funktion kräver att individen har valida värden på samtliga fem ingående variabler, om en enda variabel saknar ett valitt värde så kommer SPSS inte att beräkna ett indexvärde för den individen. Detta gör inte så mycket om de ingående variablerna har ett litet internt bortfall för ungefär samma individer. Problemet uppstår när det finns ingående variabler med stort internt bortfall och/eller om det interna bortfallet är fördelat på en stor andel av individerna. Detta resulterar i att ditt index får ett mycket stort internt bortfall vilket kan skapa osäkerhet och precisionsförlust i kommande analyser. En smart lösning på problemet är att bestämma ett visst antal variabler som individen måste ha svarat på för att ingå i indexet och beräkna indexvärdet endast på dessa variabler. Säg att du väljer att endast tre av de fem ingående enkätfrågorna måste ha besvarats för att ett indexvärde ska beräknas. Detta gör du genom att placera en punkt och siffran 3 efter själva mean-funktionen enligt koden nedan:

3.4. *COMPUTE: ATT SKAPA NYA VARIABLER UTIFRÅN BEFINTLIGA VARIABLER*23

```
MEAN.3(snattkom, kompvand, kompinbro, kommissh, komaktfa)
```

Om du anger mean-funktionen utan att specificera hur många variabler som ska ha valida värden så är utgångspunkten att åtminstone två variabler har valida värden. Men detta kan vara lite väl skakigt (försämra begreppsvaliditeten, se Bryman) på ett index som består av många variabler. Tänk därför på hur många variabler som det är rimligt att en individ ska ha valida värden på för att ingå i indexet. Detta är ett val som forskaren ska göra och inte SPSS.

Bra att känna till är att oavsett om du väljer en summa- eller medelvärdesfunktion så kommer fördelningen i indexet (när du t.ex. vill beskriva variabeln i en frekvenstabell) att vara identisk förutsatt att beräkningen tar hänsyn till lika många variabler. Skillnaden kommer endast att vara skalan på vilket indexet mäts.

3.4.1 Videoinstruktioner

Chapter 4

Variabelkonstruktion med hjälp av syntax

Ett exempel på när bearbetningar är bra att göra i SPSS är när man vill kombinera olika variabler och svaralternativ för att skapa en ny variabel. En funktion för detta är Compute (se kapitlet Databearbetning), en annan är funktionen If. Med If kan man precisera villkor för variabelvärden utifrån en eller flera variabler.

Se kapitlet Viktiga rutor i SPSS för en kort beskrivning av syntaxen.

I skolunderökningen (Skol05.sav) finns tre variabler som anger födelseland: För eleven själv ("fodland1"), för dennes mor ("mfodland") respektive för dennes far ("pfodland"). Utifrån dessa tre variabler kan man skapa en variabel som anger utländsk bakgrund – "utl_bkgr" - som får värdet 0 om eleven själv och dennes föräldrar är födda i Sverige och värdet 1 om eleven själv och någon av dennes föräldrar är födda i annat land.

Öppna syntax: File / New / Syntax

Skriv ett kommande som anger hur variabeln ska skapas i stil med nedanstående kod. Granska gärna kommandot nedan och fundera över dess innebörd. Täcker villkoren in alla? Finns andra möjliga definitioner?

```
if (fodland1=0 and mfodland=0 and pfodland=0) utl_bkgr=0.  
if (fodland1=1 or mfodland=1 or pfodland=1) utl_bkgr=1.  
execute.
```

Markera programsatsen och klicka på den gröna pilen. I datafilen finns nu den nya variabeln "utl_bkgr". Nästa steg är att kontrollera så att den konstruerade variabeln blivit korrekt: Ta fram en frekvens (se vidare nedan), ser fördelninge rimlig ut om du jämför med ursprungsvariablerna? Kontrollera också gärna ett

par av dina observationsenheter – utifrån de värden de har på de tre ursprungliga variablerna, har det blivit korrekt? Därefter går du vidare med att sätta labels på variabeln. Observera att när du konstruerar nya variabler är det självfallet viktigt att dessa är genomtänkta och välmotiverade.

4.0.1 Videoinstruktioner

Analysera data I: Univariat analys & beskrivande statistik

Chapter 5

Frekvenstabeller, central- och spridningsmått

Innan ens hypoteser sätts på prov utförs en så kallad deskriptiv analys där datamaterialet och i synnerhet de aktuella variabler sammanfattas på olika kvantitativa sätt. Oftast görs det med hjälp av frekvenstabeller, central- och spridningsmått samt olika grafiska presentationer.

5.1 Frekvenstabell

Det är vanligt att man inleder en studie med att studera hur observationsenheterna fördelar sig med avseende på en enskild variabel. Viktiga verktyg i detta ändamål är frekvenstabeller, centralmått och spridningsmått. Anta att du studerar den Nationella trygghetsundersökningen (NTU 2013-15 M2.sav) och vill ha information om oro över brottsligheten i samhället:

Analyze > Descriptive statistics > Frequencies

Börja med att söka upp den variabel du är intresserad av i rullistan till vänster (kom ihåg att du kan välja att visa variabelnamn eller variabeletiketter genom att högerklicka på listan). Därefter markerar du variabeln och flyttar över den till den högra rutan genom att använda pilen mellan rutorna alternativt dubbelklicka på variabeln. Klicka därefter på **OK**.

Av frekvenstabellen kan vi utläsa mer specifikt hur många individer och hur stor andel som uppger sig vara oroliga för brottsligheten i samhället. Vi kan till exempel se att endast 24 procent svarar att de inte alls är oroliga.

5.1.1 Videoinstruktioner

5.2 Central- och spridningsmått

För att få en förståelse för de enskilda variabelernas tyngdpunkt samt spridning tas oftast central- och spridningsmått fram. På så sätt får man fram genomsnittligt värde samt spridningen runt genomsnittet.

För att få fram central- och spridningsmått gör vi precis som här ovan:

Analyze > Descriptive statistics > Frequencies

Vi matar in den variabel som vi vill ta fram mått för och trycker därefter på **Statistics**. Under **Central Tendency** kan vi välja de olika centralmått som finns att tillgå och under **Dispersion** kan vi välja de olika spridningsmått. När vi har markerat de mått vi önskar trycker vi **Continue** och därefter **OK**,

I detta exempel har vi tagit ut genomsnittet och medianen samt standardavvikelse för variabeln TotBrott från Skolundersökningen 2005. Variabeln i fråga redogör för antal självuppskattade brott en ungdom har begått senaste året.

Här kan vi se att genomsnittlig brottslighet är 9.4 och att medianen är 3. Vidare ser vi att standardavvikelsen är 18.7.

5.2.1 Videoinstruktioner

5.3 Kort om grafiska tekniker

I syfte att beskriva våra resultat i grafisk form kan man även välja "Graphs" i huvudmenyn. Genom alternativet "Chart Builder" kan du välja på en mängd olika diagramtyper som på bästa sätt beskriver din/a variabel/ler. Alltså:

Graphs > Chart Builder

Vanliga diagramtyper för att beskriva enskilda variabler är stapeldiagram ("Bar chart"), cirkeldiagram ("Pie chart") och histogram. Med detta verktyg kan du på grafisk väg även studera eventuella samband mellan två variabler. Vi återkommer senare till att åskådliggöra samvariationen mellan två kontinuerliga variabler genom att ta fram ett så kallat spridningsdiagram ("Scatter plot").

Det går även att i samband med skapandet av en frekvenstabeller ange att man vill ha ett diagram. De diagram som då finns att tillgå är stapeldiagram, cirkeldiagram och histogram. Klicka er fram till rutan för frekvenstabeller:

Analyze > Descriptive statistics > Frequencies

Mata sedan in den variabel som ni vill skapa ett diagram över. Klicka därefter på knappen Charts. Välj sedan vilket diagram ni önskar att få fram. Klicka

därefter på Continue och sedan OK. I output:en ska ni nu ha fått fram en frekvenstabell samt den figur ni har valt.

5.3.1 Videoinstruktioner

Analysera data II: Bivariat analys

Chapter 6

Studera samvariationen mellan två variabler

Ofta vill vi se hur två variabler korrelerar eller samvarierar. Hur bivariata samband undersöks bestäms helt utifrån vilken datanivå era variabler har. Notera att när vi utför hypotesprövningar kan även dessa bestå av bivariata samband. Här nedan följer dock några sätt för att studera specifikt bivariata samband.

6.1 Korstabell - Samband mellan två kategoriska variabler

Under förutsättning att variablernas skalnivåer är nominal- eller ordinalskala (ej intervall- eller kvotskala) analyseras sambandet vanligtvis genom att studera de båda variablerna i en korstabell ("Crosstab"). Gör följande:

```
Analyze > Descriptive statistics > Crosstabs
```

I detta fönster har du likt tidigare en rullista till vänster som innehåller samtliga variabler i datamaterialet. Innan du fortsätter är det viktigt att du, med hänvisning till din frågeställning, har gjort klart vilken variabel som är tänkt att påverka den andra. Beroende variabel placeras i radled ("Row(s)") och oberoende variabel placeras i kolumnled ("Column(s)"). Vi kan t.ex. vara intresserade av huruvida oro för brottsligheten i samhället skiljer sig åt efter kön. Vi gör då en korstabell med variablerna S4 (Oro brottslighet) Kön. Identifiera variablerna i rullistan till vänster och för sedan över dessa till "Row(s)" respektive "Column(s)" genom att använda pilarna. I detta fall gjordes alltså antagandet att Kön är oberoende. Som framgår finns ytterligare funktioner/alternativ. För kursen relevanta rutor är här "Statistics", "Cells" och "Format". Under "Statistics" kan man välja mellan ett flertal olika sambandsmått och sig-

nifikanstest. Vi återkommer till sambandsmått och signifikantest, nu ligger fokus på att konstruera en korstabell som kan möjliggöra tolkningen av om och i så fall hur våra variabler är relaterade till varandra. För att underlätta denna tolkning väljer du först alternativet "Cells".

Att sammanställa tabellen endast med antal observationer i varje cell gör en jämförelse svår. Under rubriken "Percentages" är det möjligt att markera om korstabellen ska sammanställas med rad- ("Row"), kolumn- ("Column"), och/eller totalprocent ("Total"). Radprocent innebär att summera varje rad till 100 procent, medan totalprocent innebär att redovisa hur stor andel varje cell utgör av samtliga observationer. Här har vi valt att markera kolumnprocent, med vilket avses att kolumnerna summeras upp till 100 procent.

När den oberoende variabeln är placerad i kolumnled och den beroende variabeln i radled möjliggör valet av kolumnprocent tolkningen av huruvida det verkar finnas ett samband mellan variablerna – om oro för brottsligheten i samhället skiljer sig åt mellan män och kvinnor. Eftersom vi konsekvent väljer att placera våra variabler på detta sätt kommer vi alltså i syfte att utreda ett eventuellt samband alltid vilja redovisa korstabellen med kolumnprocent. Klicka på "Continue" när du gjort ditt val. Slutligen ska vi ta en titt på alternativet "Format". Här kan du välja om radledet ska redovisas i stigande ("Ascending") eller fallande ("Descending") ordning. I syfte att tolka riktningen på sambandet kan valet av stigande eller fallande ordning underlätta, men detta är en smaksak och du kommer oavsett val kunna göra samma tolkning av korstabellen i syfte att utreda ett eventuellt samband. I detta fall har standardalternativet stigande ordning valts, vilket innebär att korstabellen i radled kommer att sammanställas med det lägsta värdet överst. Klicka på "Continue" när du gjort ditt val.

Klicka därefter "OK" så producerar SPSS en korstabell över relationen mellan kön och oro för brottsligheten. Resultatet visas i output fönstret. Så som vi har valt att sammanställa vår korstabell (oberoende variabel i kolumnled och beroende variabel i radled och sammanställd med kolumnprocent) är det nu möjligt att se om det verkar finnas ett samband mellan kön och oro för brottsligheten i samhället. Nästa steg är att tolka korstabellen. Tekniken är att jämföra kategorierna i den oberoende variabeln radvis.

I korstabellen kan vi se att 31 procent av männen jämfört med 17,5 procent av kvinnorna svarat att de inte alls är oroliga. Det verkar alltså som att det finns ett samband i den meningen att kvinnor är mer oroliga för brottsligheten än män.

Eftersom vi har en variabel på ordinal nivå (oro) och en på nominal nivå (kön), kan vi inte uttala oss om riktningen på sambandet, dvs. om det rör sig om ett positivt eller negativt samband (hur vi kodat variabeln kön, dvs. vilket kön som kodats som 1 eller 2, är ju godtyckligt).

6.1.1 Videoinstruktioner

6.2 Samband mellan två numeriska variabler

När vi har att göra med variabler som befinner sig på intervall- eller kvot-skala är varken korstabell eller ovan nämnda sambandsmått lämpliga verktyg för att utreda ett eventuellt samband. Föreställ dig till exempel att undersöka sambandet mellan ålder och brott i en korstabell, där respondenten i enkätundersökningen har fått ange sin ålder och även självskatta antalet begångna brott under det senaste året – det skulle resultera i en enorm korstabell eftersom varje specifik ålder- och brottkombination kräver sin egen cell.

I detta fall är istället ett spridningsdiagram ("Scatter plot") lämpligt att använda för att studera huruvida ett samband verkar föreligga. Gör följande:

Graphs > Chart builder

Under "Gallery", klicka på "Choose from", välj "Scatter / Dot" och dra "Simple Scatter" upp till rutan "Chart Preview". Dra din oberoende variabel till rutan för x-axeln och din beroende variabel till rutan för y-axeln. Bocka även för Total under Linear Fit Lines för att få ut en linje anpassad efter observationerna. Klicka därefter "OK".

Vi kan även använda sambandsmått för att beräkna styrka och riktning på sambandet. När vi har att göra med två kontinuerliga variabler är sambandsmättet Pearson's r (korrelationskoefficienten r) lämpligt att använda. Gör följande:

Analyze > Correlate > Bivariate

För över de variabler du vill korrelera till rutan "Variables" och markera Pearson's r . Klicka därefter "OK". Precis som tidigare nämnda sambandsmått varierar Pearson's r på en skala mellan -1 och +1, där 0 indikerar att det inte finns ett samband medan -1 anger ett perfekt negativt samband och +1 anger ett perfekt positivt samband.

6.2.1 Videoinstruktioner

Ett alternativ till att studera relationen mellan exempelvis ålder och brott är att klassindela de båda kontinuerliga variablerna till kategoriska variabler med hjälp av recode-kommandot (se under Databearbetning). Man kan tänka sig att klassindela ålder till de tre klasserna "ungdom", "ung vuxen" samt "vuxen", samt brott till de tre klasserna "inga brott", "1-2 brott", "3 eller fler brott". På det sättet skulle vi konstruera två variabler på ordinal skalnivå utav de två ursprungliga variablerna på kvotskala. Därmed kan vi med de nya variablerna studera relationen mellan ålder och brott i en korstabell (i detta fall med nio celler) och med de sambandsmått som är lämpliga för variabler på ordinal skalnivå. Tänk på att variabler på högre skalnivå alltid kan transformeras till variabler på lägre skalnivå.

6.3 Sambandsmått

Ibland vill man även uttala sig om sambandets styrka och i detta syfte är användningen av sambandsmått bra. I de fall som sambandets riktning är tolkningsbart ger sambandsmättet även denna information. Statistiker har tagit fram olika sambandsmått som gäller för variabler som befinner sig på olika datanivåer. För att välja sambandsmått börja med följande:

Analyze > Descriptive statistics > Crosstabs

Placera din oberoende variabel i kolumnled och din beroende variabel i radled. Välj även, precis som tidigare, att sammanställa korstabellen med kolumnprocent under alternativet "Cells". Klicka därefter på "Statistics". Här får vi en viss vägledning av SPSS när det gäller vilka sambandsmått som är lämpliga att använda för våra variabler beroende på datanivå.

Överkurs: Om ni önskar att läsa er in på vilka sambandsmått som finns, när ni ska använda de och vilka sambandsmått som passar till vilken typ av variabler rekommenderar vi följande artikel.

Analysera data III: Hypotesprövning

Chapter 7

Att välja rätt test vid hypotesprövning

Samhällsvetare arbetar nästan alltid med urval dragna ur en population men vill generalisera till hela populationen. Den gren inom statistik som hjälper oss att göra detta kallas statistisk inferens. Arbetsgången att pröva de samband vi är intresserade av är att ställa upp nollhypotes och mothypotes, där nollhypotesen uttrycker att det inte finns en skillnad medan mothypotesen uttrycker att det finns en skillnad. Det vi prövar är något förenklat om skillnaderna och de samband vi undersöker är tillräckligt stora för att kunna antas gälla i populationen. Om så är fallet förkastar vi nollhypotesen.

Under detta avsnitt följer två vanliga metoder för hypotesprövning för att avgöra om ett samband är signifikant: chi2 och t-test. Chi2 används när oberoende och beroende variabel befinner sig på nominal eller ordinal skalnivå, medan t-test används när den oberoende variabeln befinner sig på nominal eller ordinal skalnivå och har två kategorier medan den beroende variabeln är kontinuerlig och befinner sig på intervall- eller kvotskala.

Oavsett vilket av dessa signifikanstest som är lämpligt kommer ni på liknande sätt att tolka det p-värde som SPSS beräknar för att avgöra om ett samband är signifikant eller inte. Är en uppmätt skillnad "verklig" eller kan den bero på slumpen? Ett p-värde under 0.05 är signifikant på fem procents nivå, ett värde under 0.01 på en procents nivå och ett värde under 0.001 på en promilles nivå. Vanligt är att ställa upp fem procent signifikansnivå som gräns för vad som ska anses vara ett signifikant resultat. Det innebär att endast i fem fall av hundra skulle urvalet visa på en skillnad som egentligen inte existerar i populationen. Ett annat sätt att uttrycka detta på är att risken att vi förkastar en sann nollhypotes är fem procent (kallas även typ 1-fel).

Vilket statistiskt test man behöver använda för att utföra en hypotesprövning bestäms helt utifrån de variabler man använder sig av. Listan på vilka statistiska

test som finns att tillgå är lång men det finns några få som förekommer ofta och som är praktiska att känna till eftersom de underlättar förståelsen för andra statistiska test. Med hjälp av nedanstående flödesschema kan ni avgöra vilket statistiskt test som lämpar sig bäst för de variabler som ni önskar att analysera.

Chapter 8

Chi2-test

I exemplet ovan kunde vi se att oro för brottsligheten i samhället skiljer sig för män och kvinnor. Utifrån vår korstabell kan vi dock endast uttala oss om förhållandet i urvalet. Vad vi nu vill ta reda på är om detta samband mellan kön och oro för brottsligheten är tillräckligt tydligt för att kunna antas gälla i populationen, dvs. i befolkningen. Eftersom vi har två kategoriska variabler är chi2 ett lämpligt signifikansmått. Proceduren i beräkningen av chi2 är att jämföra observerade frekvenser med de frekvenser som skulle förväntas om det inte fanns någon skillnad. Genom denna jämförelse får vi fram ett chi2-värde som vi i nästa steg kan jämföra med en så kallad chi2-fördelning för att ta reda på huruvida detta värde överstiger ett kritiskt värde som motsvarar en given signifikansnivå. Genom denna procedur skulle vi utifrån vår korstabell kunna räkna ut huruvida sambandet är signifikant eller inte, men som tur är har vi SPSS till vår hjälp. Arbetsgången är följande:

Analyze > Descriptive statistics > Crosstabs

Välj precis som tidigare att placera "kön" i kolumnled och "S4" i radled. Välj även, precis som tidigare, att sammanställa korstabellen med kolumnprocent under alternativet "Cells". Klicka därefter på "Statistics" och markera alternativet "Chi-square". Klicka på "Continue" och därefter "OK". Utöver korstabellen får du nu även en tabell som ger information om ditt begärda Chi2-test.

Titta på raden "Pearson Chi-Square" och kolumnen "Asymp. Sig. (2-sided)". Här kan du se att ditt p-värde är mindre än 0.01. Skillnaderna är alltså så stora att dessa på en procents signifikansnivå kan antas gälla i populationen. Observera att du även har ett stort antal observationer, vilket även det har betydelse för dina möjligheter att finna skillnader som går att generalisera (gör att du får ett högre Chi2 värde). Sambandet är signifikant på en procents signifikansnivå och vi kan alltså generalisera våra resultat till att gälla för hela populationen.

Observera dock att SPSS anger att 0 celler har förväntade värden som understiger fem. Som regel gäller att Chi2-testet är ogiltigt om 20% av cellerna har ett förväntat värde mindre än 5 eller en cell har ett förväntat värde mindre än 1 då korstabellen är större än 2x2. Om korstabellen är 2x2 får ingen av cellerna ha ett förväntat värde som är mindre än 5. I detta fall är dock signifikanstestet giltigt. Om chi2- testet skulle visa sig vara ogiltigt kan lösningen vara att klassindela sina variabler med hjälp av kommandot Recode (se ovan under avsnittet Databearbetning).

8.0.1 Videoinstruktioner

Chapter 9

T-test

När du vill pröva om en skillnad mellan två grupper är signifikant och utfallsvariabeln är kontinuerlig är ett oberoende t-test tillämpligt. Här är proceduren att jämföra medelvärden mellan två grupper och utifrån den uppmätta skillnaden ta reda på om den är tillräckligt stor för att antas gälla i populationen. Anta att du är intresserad av om det finns någon skillnad i pojkars och flickors medelbetyg. Du vill jämföra ett sammanfattande mått på deras betyg i kärnämnen svenska, engelska och matematik. Betygsvariablerna är på ordinalskala och antar värden 0-3, se frekvenstabell nedan för betyg i svenska:

Du skapar ett betygsindex ("Mbetyg") som varierar mellan 0-3 genom att summerna de tre betygen och dividera med tre med hjälp av funktionen compute (se ovan under databearbetning). För att göra ett oberoende t-test, där du prövar om det finns en signifikant skillnad mellan pojkars och flickors genomsnittliga betyg, är tillvägagångssättet följande:

Analyze > Compare Means > Independent Samples T-test

Oberoende variabel är i detta fall "kon" medan den beroende variabeln är "Mbetyg". Flytta den beroende variabeln till rutan "Test Variable(s)" och den oberoende variabeln till rutan "Grouping Variable". Därefter måste du definiera vilka grupper inom denna variabel som du är intresserad av. Genom att i variabelnfönstret undersöka variabeln "kon" ser du att variabelvärde 0 står för "flickor" och variabelvärde 1 står för "pojkar". Klicka på "Define Groups" och ange dessa variabelvärden i rutorna "Group 1:" respektive "Group 2:". Klicka därefter "Continue".

Klicka "OK" och gå till Output-fönstret. Du får nu fram resultaten i två tabeller. I den första tabellen redovisas deskriptiva mått som antalet i respektive grupp samt respektive grupps medelvärde och standardavvikelse på den beroende variabeln.

Vi ser att medelvärdet på betygsindex är 1,59 för flickor och 1,3935 för pojkar.

Flickor har alltså i genomsnitt 0.196 högre betyg än pojkar. Men är denna skillnad signifikant, d.v.s. kan anta att den även existerar mellan pojkar och flickor i populationen? För att avgöra det tittar vi på nästa tabell:

När vi utför ett t-test i SPSS görs två t-test vilket vi också kan se i och med att t-testet återfinns på två rader. När vi gör ett t-test har ett antagande gjorts om att de båda grupperna har samma varians (se överkurs här nedan). Det finns emellertid två olika test - med eller utan antagande om lika varians (equal variance assumed / equal variance not assumed). Skall man gå korrekt tillväga kontrollerar man att antagandet håller. Det görs med **Levene's test for Equality of Variances**. F är kvoten av de båda gruppernas varians och om denna kvot inte är lika med 1 kan det signalera att antagandet om lika varians inte håller. Om sannolikheten för detta F-värde är mindre än 0,05 (dvs. Sig.-värdet) drar vi slutsatsen att skillnaden mellan urvalens varians reflekterar en skillnad i populationernas varians. Om så är fallet - vilket det emellertid inte är här ($P = 0,10$) - går vi till **Equal variance assumed** (den översta raden). Om Sig.-värdet understiger .05 så betyder det att **Equal variance not assumed** (variansen inte den samma mellan grupperna) och vi använder oss av t-test på den undre raden. "Equal variance assumed" är mer restriktivt vilket betyder att det är svårare att få ett signifikant resultat.

Överkurs: Enklaste sättet att förstå hur det ser ut när variansen är den samma för två grupper alternativt olika för två grupper är att illustrera gruppernas varians. I figurerna här nedan har vi grupp röd och grupp blå. Grupp röd har i genomsnitt 100 i värde i både den övre och nedre figuren. Grupp blå har i genomsnitt 130 i både den övre och nedre figuren. I den övre figuren har röd en standardavvikelse på 15 och blå har en standardavvikelse på 30. I nedre figuren har både röd och blå 15 i standardavvikelse.

Som vi kan se i den övre figuren är alltså spridningen (och därför variansen) större för grupp blå än för grupp röd. I nedre figuren är spridningen den samma (och därför variansen) för båda grupperna.

Om vi ska utföra ett t-test med den data som används för den övre figuren kommer SPSS att ange: "Equal variance not assumed".

Om vi ska utföra ett t-test med den data som används för den nedre figuren kommer SPSS att ange: "Equal variance assumed".

I tabellen ovan redovisas ett antal relevanta mått för det oberoende t-testet. "Mean Difference" är skillnaden mellan de båda medelvärdena. I detta fall är skillnaden i genomsnittligt betyg 0,196 (vilket också framgick i rutan ovanför) och vår uppgift är nu se om skillnaden är signifikant och kan tänkas återfinnas i hela populationen pojkar och flickor i årskurs 9. P-värdet vid ett tvåsidigt hypotestest går att finna under rubriken "Sig. (2-tailed)". Ett värde under 0,05 är signifikant på 5-procentsnivån. Här har vi ett värde på 0,00 vilket understiger denna gräns. Vi kan således förkasta nollhypotesen som uttryckte att det genomsnittliga betyget är samma för pojkar och flickor. Det verkar

alltså finnas en genomsnittlig skillnad i betyg mellan pojkar och flickor i årskurs 9.

9.0.1 Videoinstruktioner

Chapter 10

Enkel regression

I nästa steg är vi intresserade av att se sambandet mellan två numeriska variabler. Eftersom vi enbart använder oss av två variabler och båda är numeriska är enkel regression ett lämpligt statistiska test. Med hjälp av enkel regression kan vi predicera värden eller utröna vilken effekt en variabel har på en annan. Vad det innebär att predicera och hur effekter redogörs kommer att exemplifieras här nedan.

Vi är intresserade av att se vilket samband det finns mellan utomhustemperatur (oberoende variabel) och antal anmälda brott i Stockholm (beroende variabel). Ett annat sätt att formulera forskningsfrågan är om vi kan predicera polisanmäld brott utifrån utomhustemperatur.

Vår regressionsmodell kan uttryckas i form av följande matematiska formel:

$$Y_{brott} = b_0 + b_{celcius}$$

Det vår modell säger är att vi kan predicera polisanmälda brott utifrån vårt intercept (b_0) och utomhustemperaturen.

Hypotesen är - utifrån rutinaktivitetsteorin - att ju varmare det är, desto fler personer vistas utomhus vilket leder till fler brottstillfällen. Datamaterialet vi använder för denna forskningsfråga är materialet från det fiktiva datasetet som innehåller uppgifter om glassförsäljning, anmälda brott, utomhustemperatur och förekomsten av regn (**ice_cream.sav**).

Det första vi gör är att ta fram ett spridningsdiagram (scatter plot) med en regressionslinje. Hur man tog fram ett spridningsdiagram gick vi igenom under kapitlet som berörde bivariat analys men här kommer en repetition. Gör följande:

Graphs > Chart builder

Under "Gallery", klicka på "Choose from", välj "Scatter / Dot" och dra "Simple Scatter" upp till rutan "Chart Preview". Dra din oberoende variabel till rutan

för x-axeln och din beroende variabel till rutan för y-axeln. Klicka i Total under Linear Fit Lines för att inkludera en regressionslinje till din figur. Klicka därefter "OK".

Som vi kan se med hjälp av regressionslinjen i spridningsdiagramet så verkar det finnas i vårt datamaterial ett starkt positivt samband mellan utomhustemperatur och polisanmäld brottslighet; ju varmare det är desto fler brott polisanmäls.

Frågan är dock om vi kan generalisera detta samband eller om det kanske kan ha uppstått av ren slump. Detta kan vi avgöra med hjälp av en regressionsanalys. Gör följande:

Analyze > Regression > Linear

I rutan som dyker upp matar ni in den oberoende variabeln - utomhustemperatur - i fältet Block 1 of 1 och den beroende variabeln - polisanmälda brott - i fältet Dependent. Tryck därefter ok.

Vi kan utifrån ovanstående resultat se flera saker värda att notera. Vi börjar med informationen i rutan "Model Summary". De mått som där är viktigast att titta på är Square R och Adjusted R Squared. Det anger hur stor andel varians/variation i vår beroende variabel som vår oberoende variabel kan förklara. Det vill säga, hur stor andel variation i polisanmälda brott från dag till dag kan förklaras utifrån utomhustemperaturen. Skillnaden mellan R Square och Adjusted R Square är att det sistnämnda måttet tar hänsyn till antalet oberoende variabler som ingår i ens regression. Om man inkluderar många oberoende variabler kan "R Square" överskatta den förklarade variansen och därför brukar man generellt använda sig av Adjusted R Square när man har fler än en oberoende variabel.

Eftersom vi enbart har en oberoende variabel så tittar vi på R Square vilket visar att 46.4% (översätter man andelen 0.464 till procent blir det 46.4%) av variationen i polisanmäld brott kan förklaras med hjälp av vår oberoende variabel utomhustemperatur.

I ANOVA-rutan kan vi se att vår regressionsmodell är statistisk signifikant $p < 0.001$ (skall ej förväxlas med den enskilda oberoende variabelns p-värde!). Det betyder att vår regressionsmodell innehållande en oberoende variabel hjälper oss att förstå den beroende variabeln bättre än enbart informationen från en modell utan en oberoende variabel (det vill säga utifrån enbart informationen om genomsnittlig antal polisanmälda brott).

Den absolut viktigaste rutan är Coefficiens-rutan vilket visar vilken effekt den oberoende variabeln har på den beroende och om denna effekt är signifikant. Vi börjar dock först med att titta på Constant vilket är vår intercept och dess koefficient vilket går att utläsa under Unstandardized B. I vårt exempel kan vi se att interceptet är -609.145. Det betyder att det predicerade värdet för vår beroende variabel är -609.145 när vår oberoende variabel antar värdet 0. Eller mer specifikt uttryckt: när utomhustemperaturen är noll grader begås det -609 brott.

Överkurs: Även om interceptet är matematiskt korrekt så kan ett intercept vara orealistisk. I vårt exempel är det ett intercept som är orealistiskt - men matematiskt korrekt - eftersom vi vet att även vid noll grader så begås det brott. Orsaken till varför vi får ett osannolikt intercept beror på att vi enbart samlat in data under sommaren och inte under vinterhalvåret. Vår modell försöker så gott det går att predicera (eller extrapolera som det också kallas) hur det skulle se ut vid noll grader men eftersom vi saknar data för höst och vinter så ger modellen oss i det här fallet ett icke-realistiska intercept.

Interceptets värde kan vi också se i ovanstående spridningsdiagram om vi anger att diagramets x-axel ska börja på 0 celsius. Nedanstående spridningsdiagram är identiskt med ovanstående men med enda skillnaden att x-axeln börjar på 0 celsius. Notera att vi inte har förändrat något beträffande vår data utan endast förlängt diagramets x-axel. Vi kan där se att interceptet - det vill säga där regressionslinjen korsar Y-axeln - är vid -609.145.

Vidare kan vi se att koefficienten för vår oberoende variabel är 39.894 och under Sig. kan vi se att vårt p-värde är mindre än 0.001. Det betyder att för varje enhets ökning av temperaturvariabeln (alltså för varje ökad grads ökning) så ökar antalet polisanmälda brott med 39.894 och eftersom p-värdet är mindre än 0.05 (vilket är vårt alfavärde) så är denna effekt statistiskt signifikant.

Med hjälp av ovanstående information kan vi även predicera hur många brott som kommer polisanmälas under en dag då det exempelvis är 25 grader utomhus. För att göra det tar vi vårt intercept, adderar därefter produkten av koefficienten för vår oberoende variabel och 25 (vilket är den temperatur som vi exemplifierar med).

$$Y_{brott} = b_0 + b_{celsius}$$

$$b_{brott} = -609.145 + (39.894 * 25)$$

$$b_{brott} = 388.205$$

Vi predicerar alltså att det i genomsnitt kommer polisanmälas 388 brott under en dag då utomhustemperaturen är 25 grader.

10.0.1 Videoinstruktioner

Chapter 11

Multipel regression

Som vi såg i vårt förra exempel så fann vi ett statistiskt signifikant samband mellan utomhustemperatur och polisanmäld brott samt att vår enkla regressionssmodell kunde förklara 46% av variationen av polisanmäld brottslighet. Även om denna siffra är hög så kan vi tänka oss att det finns ytterligare faktorer som möjligtvis kan förklara varför brottslighet varierar från dag till dag. En sådan faktor är om det regnar utomhus. Därför kommer vi att inkludera en kontrollvariabel till vår enkla regression. På så sätt blir det en multipel regression. Variabeln regn är en så kallad dummyvariabel vilket betyder att den kan anta två värden: 1 för dagar det regnar och 0 för dagar då det ej regnar. Vår regressionsmodell kommer då se ut som följande:

$$Y_{brott} = b_0 + b_{celcius} + b_{regn}$$

Det vår modell säger är att vikan predicera polisanmälda brott utifrån vårt intercept (b_0), utomhustemperaturen och förekomsten av regn.

Att utföra en multipel regression är snarlikt tillvägagångssättet för en enkel regression. Gör följande:

Analyze > Regression > Linear

Precis som vid en enkel regression så drar vi in vår beroende variabel (polisanmäld brottslighet) till Dependent-fältet. Gör därefter precis som vid den enkla regressionen och dra in den oberoende variablen temperatur till Independents-fältet.

Tryck därefter på knappen Next. Mata därefter in temperaturvariabeln på nytt och sedan vår kontrollvariabel regn. Tryck därefter på OK.

Vi hade lika gärna kunnat vid första steget mata in båda våra oberoende variabler och inte i två separata "block". Fördelen med att använda blockfunktionerna är att vi i SPSS först får ut vår enkla regression och därefter i samma ruta den multipla regressionen. Fördelen med detta tillvägagångssätt är att vi kan

se hur effekten för vår oberoende variabel av intresse förändras från den enkla regressionen till den multipla regressionen.

Längst ut till vänster i samtliga rutor kan vi se indikatorer på om de olika värdena avser modell 1 (den enkla regressionen) eller modell 2 (den multipla regressionen). Värdena i modell 1 är identiska som i föregående exemplet när vi utförde den enkla regressionen.

Vi börjar med att se hur vårt R Square-värde förändras. Eftersom vi har fler än en oberoende variabel så använder vi oss av värdet från Adjusted R Square vilket är 0.532. Det betyder att våra oberoende variabler kan förklara 53.2% av variationen i vår beroende variabel vilket är en ökning med cirka 7 procentenheter jämfört med vad den enkla regressionen klarade av att förklara.

I Coefficients-rutan och modell 2 kan vi se att konstanthållet för förekomsten av regn så ökar antalet brott med 43.081 för varje enhets ökning av temperaturvariabeln. Under Sig. kan vi se att p-värdet är under 0.001 vilket betyder att sambandet mellan temperatur och brott är statistiskt signifikant även efter inkluderingen av den oberoende variabeln regn.

Vidare kan vi se att koefficienten för den oberoende variabeln regn är -109.373. Det betyder att konstanthållet för den övriga oberoende variabler så begås det 109 färre brott under de dagar det regnar jämfört med regnfria dagar.

Slutligen ska vi försöka predicera antalet brott det anmäls en dag då det är 22 celcius och regnar.

$$Y_{brott} = b_0 + b_{celcius} + b_{regn}$$

$$brott = -693,137 + (43,081 * 25) + (-109,373 * 1)$$

$$brott = 274.515$$

Vi predicerar alltså att det i genomsnitt kommer polisanmälas 374 brott de dagar då utomhustemperaturen är 22 grader och regnar.

11.0.1 Videoinstruktioner

Chapter 12

Logistisk regression

När den oberoende variabel är numerisk och den beroende variabel dikotom och således enbart kan anta två värden har man traditionellt använt sig av analysmetoden logistisk regression. Här nedan följer först instruktioner hur man utför en enkel logistisk regression och som sedan följs upp av instruktioner hur man genomför en multipel logistisk regression.

12.1 Enkel logistisk regression

I detta exempel kommer att använda oss av Pathways to desistance-datasetet. Den frågeställning vi ställer är följande: Finns det ett samband mellan att ha skjutit en annan person och att ha en pappa som lagförts för ett brott?” Ett annat sätt att formulera frågan är: Kan vi predicera huruvida en individ har skjutit en annan person utifrån information om faderns lagföringshistorik?

$$\log(Y_{skjutit}) = b_0 + b_{lagfrdfader}$$

Den beroende variabeln är dikotom och kan anta värdet 0 om individen ej har skjutit en annan person och 1 om personen tidigare har skjutit en annan person. Den oberoende variabeln antar värdet 0 om personens fader aldrig tidigare lagförts för ett brott och 1 om fadern har tidigare lagförts för ett brott. För att genomföra den enkla logistiska regressionen gör ni som följande:

```
Analyze > Regression > Binary Logistic
```

Därefter placerar ni den beroende variabeln - skjutit en annan person - i Dependent-fältet och den oberoende variabeln - lagförd fader - i Covariates-fältet.

Inte helt oväntat kommer ni få ut en rad olika rutor med en mängd information. Vi tar en i taget. Rutan Case Processing Summary ger er deskriptiv information

om hur många individer som förekommer i analysen samt hur många som är missing. I rutan Dependent Variable Coding framgår det hur SPSS har valt att koda om den beroende variabeln så att den verkligen enbart antar värdena 0 och 1. Därefter kommer rad rutor under Block 0: Beginning Block. Block 0 är den logistiska modellen utan en oberoende variabel. Det vill säga en modell med enbart interceptet (och dess information om individen skjutit någon eller ej). Vi kan hoppa över hela Block 0 eftersom ingen information där är av intresse för oss.

Under Block 1: Method = Enter börjar det bli lite intressantare. Under Omnibus Tests of Model Coefficients och det tillhörande P-värdet för Model hittar ni information om vår angivna modell presterar bättre än en modell utan vår oberoende variabel. Det motsvarar informationen i ANOVA-rutang ällande f-färdet och p-värdet för regressionsmodellen när ni utför en regressionsanalys (se kapitlet om enkel och multipel regression). Vi kan i vårt fall se att vår modell är signifikant. Under Model Summary hittar ni information om hur pass bra er logistiska modell passar er data. Cox & Snell R Square och Nagelkerke R Square är så kallade pseudo-R² som ska efterlikna R²-värdet man får ut när man genomför en regressionsanalys. Värdena för pseudo-R² kan dock inte tolkas som estimat för förklarad varians. Enklarest är istället att tänka att värdena kan gå från 0 till 1 och att höga värden indikerar att de oberoende variablerna är bättre på att predicera den beroende variabeln. I vårt fall har vi överlag ganska låga värden vilket betyder att även om den kan hjälpa oss predicera den beroende variabel så är dess prediktiva förmåga låg. -2 Log Likelihood är lite svårare att tolka men enkelt uttryckt kan man säga att ju lägre värde desto bättre.

Under Classification Table hittar ni information om hur ofta (uttryckt i procent) som vår modell lyckades predicera rätt att en individ skjutit en annan person (alternativt ej) utifrån information om faders tidigare lagföring. Vår modell lyckades pricka rätt 87,9 % av fallen. Även om denna siffra är hög så ska det dock noteras att vår modell lyckades inte predicera att någon av våra individer som skjutit en annan person trots att vi faktiskt har 162 individer som gjort det. Det går att förklara med kombinationen att det är förhållandevis få som skjutit en annan person och det faktum att vi har en oberoende variabel som har en låg prediktiv förmåga.

Nu kommer vi äntligen till den viktigaste rutan: Variables in the Equation. Här ser vi information gällande vår hypotesprövning så som vilken effekt vår oberoende variabel har på vår beroende samt om denna effekt är statistisk signifikant. När vi utför en logistisk regression uttrycks betakoefficienten i termer av så kallade logaritmerade odds. Att tolka logaritmerade värden är minst sagt krångligt så därför brukar man ta exponenten av de logaritmerade värdena så att man får ut oddskvoter vilka är icke-logaritmerade. Dessa värden hittar ni under Exp(B). Enklarest sättet att tolka dessa koefficienter är att värden som överstiger 1 visar positiva samband och värden som understiger 1 visar negativa samband. Ett värde på 1 visar inget samband alls. Eftersom vår oberoende variabeln har koefficienten 2.364 så har vi ett positivt förhållande: det finns ett

samband mellan att ha en lagförd fader och att ha skjutit en annan person. Eftersom p-värdet är $< .001$ är detta samband statistiskt signifikant.

Överkurs: En nackdel med logistisk regression är att koefficienterna man får ut kan te sig svårtolkade. Som beskrivet här ovan finns två sätt att beskriva koefficienter från en logistisk regression. Vad som avgör vilken av de två sätten är om man använder sig av de logaritmerade oddsen (B i SPSS-outputen) eller om man väljer att titta på de koefficienten som - genom att ta exponenten av koefficienten - transformerats till oddskvoter. Denna transformering gör SPSS åt en och finns under $\text{Exp}(B)$.

Vi börjar med tolkningen av koefficienter som är logaritmerade. I vårt exempel är koefficienten .86. Vad den säger är att när vår oberoende variabel ökar med en enhet (vilket i vårt fall innebär de vars fader är lagförd) så ökar **logaritmen** av oddset att skjuta en annan person med .86. Ett annat sätt att uttrycka det är att logaritmen av oddset att skjuta en annan person ökar med 86 procent ($.86 \cdot 100$). Notera att vi ej talar om procentenheter utan procent.

Även om ovanstående beskrivning begripliggör koefficienten en aning så kan det fortfarande vara svårt att förstå förändringar av logaritmerade odds vilket är anledningen till varför man istället ta exponenten av koefficienten (se $\text{Exp}(b)$) vilket då uttrycker oddskvoter.

Oddskvoter innebär kortfattat oddsförhållandet mellan två grupper. Föreställ att du har två grupper: Grupp 1 vars fader ej är lagförd och grupp 2 vars fader är lagförd. I grupp 1 är sannolikheten att en sak ska hända ,5 (och därför sannolikheten att denna sak ej ska hända ,5). Oddset är då 1 ($,5 / ,5$). I grupp 2 är sannolikheten ,67 att samma sak ska hända. Oddset är då 2 ($,67 / ,33$). Om vi delar grupp 2:s odds med grupp 1:s odds får vi $2 / 1 = 2$. Detta är oddskvoten mellan dessa två grupper. Det vill säga ett dubbelt så högt odds att saken i fråga ska hända för grupp 1 jämfört med grupp 2.

I vårt exempel är exponenten av koefficienten - $\text{Exp}(b)$ - 2.364. Det betyder att oddset att skjuta någon är 2.364 gånger högre för någon som har en lagförd fader jämfört med någon som ej har en lagförd fader. Alternativt om man önskar att uttrycka det i procent kan man säga att oddset att skjuta någon är 136,4 procent högre ($(2.364 - 1) \cdot 100$) för någon som har en lagförd fader jämfört med någon som ej har en lagförd fader.

Av pedagogiska skäl har vi som sagt valt en dikotom oberoende variabel men hur skulle man tolka koefficienten om den var kontinuerlig istället? Säg att den oberoende variabeln är antal lagförda vänner och att koefficienten fortfarande är 2.364. Koefficienten beskriver då hur mycket oddskvoten ökar för varje enhets ökning av den oberoende variabeln. En individ med 10 lagförda vänner har då 23.64 gånger högre odds ($2.364 \cdot 10$) att ha skjutit någon än en individ med inga lagförda vänner.

12.1.1 Videoinstruktioner

12.2 Multipel logistisk regression

Nu är det dags att inkludera en ytterligare variabel till vår modell. Kan det kanske teoretiskt vara så att det finns en viss könsskillnad i den effekt som faderns lagföring har på risken att ha skjutit någon annan? Det kanske är så att pojkar löper högre risk eftersom det teoretiskt kan vara så att pojkar tar efter sin fader i högre utsträckning än flickor gör. För att justera/kontrollera för denna effekt inkluderar vi därför variabeln kön i vår modell.

$$\log(Y_{skjutit}) = b_0 + b_{lagfrdfader} + b_{pojke}$$

Innan vi utför vår logistiska regression behöver vi koda om könsvariabel. I nuläget är 1 = male och 2 = female. Vi gör om den så att 0 = female och 1 = male (se kapitlet databearbetning).

Vi gör i princip på samma sätt som tidigare:

Analyze > Regression > Binary Logistic

Vi börjar med att placera vår beroende variabel - skjutit annan person - i Dependent-fältet. För att kunna se hur vår koefficient för lagförd fader förändras när vi går från en enkel till multipel logistisk regression så väljer vi att ha två modeller. Börja med att placera enbart den oberoende variabeln lagförd fader i Block 1-rutan. Tryck sedan på next och lägg på nytt den oberoende variabeln lagförd fader i rutan som nu dock heter Block 2. Placera därefter även in den oberoende variabeln kön i samma ruta. Tryck därefter på OK.

Precis som tidigare så får vi en uppsjö av rutor och denna gången även fler. Vi hoppar direkt ner till Block 1: Method = Enter (eftersom de föregående rutorna har vi samtliga redan gått igenom). Denna ruta är vår enkla logistiska regression och är således identisk med den som vi utförde här ovan. Alla värden ska vara identiska som i den enkla logistiska regressionen. Eftersom inget har förändrats här så går vi raskt över till Block 2: Method = Enter vilket är vår multipla logistiska regressions som innehåller modellen med våra två oberoende variabler.

Det vi kan se är att den effekt som en faders lagföring har på ens sannolikhet att ha skjutit en annan person inte förändras nämnvärt när vi konstanthåller för kön. Effekten är fortfarande fortfarande signifikant.

12.2.1 Videoinstruktioner

Övrigt

Chapter 13

Bearbeta tabeller och figurer

För att öka förståelsen för den berättelse som en rapport eller uppsats vill förmedla gäller det att bland annat ha lättlästa (och snygga!) tabeller och figurer. Ibland kallas denna process för att göra tabeller och figurer publikationsredo. I detta kapitel kommer vi gå igenom hur man effektiviserar och gör SPSS-output estetiskt tillfredsställande. Att bearbeta figurer och tabeller medför oftast också att de komprimeras storleksmässigt vilket innebär att de inte tar lika stor plats i en text. Inte sällan tampas vi med ord- eller sidbegränsningar när vi skriver och tabeller som tar upp onödigt stor plats kan leda till att vi inte kanske kan få med all den text som vi önskar.

13.1 Tabeller

I detta exempel ska vi effektivisera och snygga till en korstabell med tillhörande chi2-test. Notera att ni även kan följa denna guide även om ni gör en enkel frekvenstabeller (eller annan typ av tabell). I SPSS ser outputen ut som följande:

Notera för det första hur mycket av outputen som antingen behöver bearbetas eller som kan strykas. Det är exempelvis ord som är på engelska, variabelnamn som innehåller tecken/ord som inte bör vara där, stora delar av chi2-testet som är överflödning information. Vi vill effektivisera outputen med målet att göra en tabell som ser ut som följande:

Inte nog med att vi har skapat en snygg tabell, vi har även gjort den avsevärt mycket mer komprimerad vilket innebär att vi får plats med mer text. Chi2-tabellen helt försvunnit och den information som fanns i den och som är relevant finns nu prydligt under korstabellen.

För att återskapa den reviderade tabellen gör vi som följande:

1. Innan vi ens skapar korstabellen klickar vi in oss på: Edit > Options och därefter fliken Pivot Tables.
2. Markera sedan APA_SansSerif_10pt. Klicka därefter på OK. Vi har nu angett att samtliga tabeller som vi skapar ska följa den mall vi precis angivit (notera att det inte finns något krav att just denna mall skall följas utan ni kan klicka er runt och använda er av andra mallar om ni önskar).
3. Skapa därefter den korstabell ni önskar.
4. När ni har fått fram tabellen i output-fönstret så dubbelklickar ni var som helst på korstabellen.
5. Ni ska nu ha fått fram Pivot Table-rutan. Det är här ni redigerar innehållet i er tabell.
6. Vi börjar med att skapa en kommentar under tabellen med information från chi2-test. Klicka på Insert > Caption. Skriv därefter in chi2-värdet (Pearson Chi-Square), frihetsgraderna (df) och därefter p-värdet (Asymptotic Significance (2-sided)) precis som vi gjorde i den färdiga tabellen här ovan.
7. Nu ska vi redigera variabelnamnen, titeln och annat så att tabellen ser prydlig ut. För att redigera rubrik och annan text dubbelklickar ni helt enkelt på delen av tabellen som ni vill textredigera. Ett textfält ska då dyka upp där ni skriver in den nya text ni önskar. Notera att SPSS kan vara lite envis ibland och vägra ge er textfältet. Dubbelklicka på nytt eller testa att klicka någon annan stans och sedan dubbelklicka på nytt på texten så ska SPSS till slut ge med sig.
8. När ni känner er klara så klicka File > Close. Nu ska er tabell ha uppdaterats utifrån era önskemål.
9. För att förflytta tabellen från output-fönstret till Word så högerklickar ni på tabellen, väljer Copy As > Image. Tabellen är nu kopierad som bild vilket innebär att ni nu kan klistra in den i Word.

Nu är ni klara och har en avsevärt prydligare och komprimerad tabell!

13.1.1 Videoinstruktioner

13.2 Figurer

Figurera i SPSS är till stora delar redan publikationsredo och det som ibland kan vara lämpligt att förändra är kanske mindre kosmetiska saker så som att översätta engelska ord eller se till att vissa ord börjar på stor bokstav. Målen med denna guide är att gå från följande figur:

Till följande:

Förändringarna vi har gjort är inte lika stora som förändringarna för frekvenstabellen här ovan. Inte heller är de förändringar som gjorts nödvändiga utan vissa av åtgärderna är mest gjorda för att visa er var i SPSS som man kan göra förändringar av figurer. Det som är förändrat är att de horisontella linjerna (grid lines) är borttagna, färgen på staplarna är förändrade, stor bokstav på variabelvärdena, tagit bort rubriken och översatt engelskt ord. Det finns även andra saker man kan tänkas göra för att förbättra figuren men dessa få åtgärder är en bra start och visar vilka fönster som finns att tillgå för att förändra en figur.

Börja med att skapa en figur via Graphs > Chart builder eller Charts-knappen när ni skapar en frekvenstabell. Därefter dubbelklickar ni var som helst på figuren alternativt högerklickar och trycker på Edit. Chart editor-fönstret ska nu öppnas upp. Det är härifrån ni gör samtliga era förändringar på figuren.

Först ut tar vi bort rubriken. Högerklicka på rubriken och tryck därefter på Delete. Nu är rubriken borta. Om ni istället vill redigera rubriken så enkeltklickar ni på rubriken. Vänta sedan någon sekund och enkeltklicka igen på rubriken. Nu kan ni redigera den.

Näst på tur är att översätta rubiken för y-axeln, från engelska till svenska. Enkeltklicka på texten, vänta en sekund och enkeltklicka sedan igen. Nu kan ni redigera texten till svenska.

För att redigera variabelvärdena på x-axeln så att de alla börjar med stor bokstav så gör ni på samma sätt som här ovan. Enkeltklicka på en av värdena, vänta en sekund och sedan enkeltklicka på nytt. Nu kan ni redigera texten. Gör så på samtliga variabelvärden.

För att ta bort de horisontella linjerna (grid lines) trycker ni på Options > Hide Grid Lines.

Slutligen ska vi ändra färgen på staplarna. Dubbelklicka på någon av staplarna. Tryck sedan på fliken Fill & Border. Välj därefter vilken färg ni vill ha på staplarna (under Fill). Tryck därefter på Apply.

När ni känner er klara med era förändringar så klickar ni på File > Close. Nu ska er befintliga figur har uppdaterats efter era önskemål.

13.2.1 Videoinstruktioner

Chapter 14

Presentation av dataset

14.1 NTU 2017-2021

Datasetet NTU 2017-2021.SAV innehåller fem årgångar av NTU och består sammanlagt av 375 590 respondenter. Samtliga individer är anonymiserade vilket innebär att det ej går att härleda vem som förekommer i datamaterialet. Vilka variabler som finns i datamaterialet och hur varje variabel är kodad går att se i kodboken för datamaterialet som ni finner i Athena. Detta dokument är viktigt att nyttja i samband med att ni använder datasetet då det inte alltid framgår vad varje variabel betyder och vad dess värden innebär.

Datasetet finns i två versioner: en stor fil innehållande alla fem årgårdar alternativt uppdelade årgångar så att varje dataset innehåller enbart en årgång.

Närmare information om urval, datainsamling, frågekonstruktion, kodning och annat relevant återfinns i den tekniska rapporten för NTU 2021 som ni finner här.

14.2 NTU 2013-2015

Datafilen "NTU 2013-15.sav" är en SPSS fil som rymmer tre hela årgångar av NTU, sammanlagt 37 118 observationer (personer som besvarat frågorna). Det går inte att identifiera vilket av de tre åren som respektive person ingått i undersökningen, varför datamaterialet behandlas som en tvärsnittsundersökning (NTU 2013-15). Frågorna som förekommer i detta dataset skiljer sig till viss del från datasetet NTU 2017-2021.

Närmare information om urval, datainsamling, frågekonstruktion, kodning mm återfinns i den tekniska rapporten för NTU 2015 som ni finner här.

För att arbeta med NTU datamaterialet behöver ni hjälp av information från den tekniska rapporten, exempelvis ser ni där hur frågor och svarsalternativ är utformade. Utifrån variabelnamnen i datafilen går det att identifiera frågorna i frågeformuläret.

Exempel:

I datafilen finns en variabel som heter C6, av variabelns label (etikett) framgår att den rör cykelbrott: "Cykelstöld_CY_C6". Att frågan rör cykelstöld är tydligt, men vilken av alla frågor som rör cykelstöld? Genom att frågenumret i frågeformuläret anges i variabeländelsen, i exemplet "C6", kan vi koppla till frågeformuläret i den tekniska rapporten (Brå 2016, bilaga 1, sid 5):

Ni har enbart tillgång till vissa frågor i NTU – bakgrundsfrågor om t.ex. ålder och kön samt frågor om utsatthet för brott, oro för brott och förtroende för rättsväsendet.

14.3 Skolundersökning 2005

Datafilen "Skol05.sav" är en SPSS fil med data från Brottsförebyggande rådets skolundersökning om brott från 2005 (SUB2005). Undersökningen rymmer ursprungligen 7449 observationer (deltagande elever), ni har dock ett slumpurval av hälften av de svarande (3724 elever). Ni har tillgång till de flesta frågor som ingick i studien, tex om egen brottslighet och utsatthet för brott (totalt rör det sig om cirka 190 variabler).

Närmare information om urval, bortfall, datainsamling, frågekonstruktion, kodning mm återfinns i den tekniska rapporten för SUB 2005 som ni finner här.

För att arbeta med skolundersökningen behöver ni hjälp av information från den tekniska rapporten, exempelvis ser ni där hur frågor och svarsalternativ är utformade. Utifrån variabelnamn och label i datafilen går det enkelt att identifiera frågorna, för deras exakta lydelse får ni dock gå till den tekniska rapporten.

14.4 Glass och brott

Inte sällan inom samhällsvetenskapen brukar det faktum att korrelation inte nödvändigtvis innebär att det finns ett orsakssamband exemplifieras med hjälp av sambandet mellan glassförsäljning och brott. Ju fler glassar som säljs under en dag desto fler brott brukar i regel anmälas. Detta samband är dock ett skensamband eftersom det finns en bakomliggande variabel som orsakar både fler sålda glassar och fler polisanmälda brott: temperatur.

Ett fiktivt (!) datasetet (ice_cream.sav) har skapats för att vidare undersöka detta samband. Datasetet innehåller 60 dagar och som ska representera två

sommarmånader. Varje dag innehåller information om hur många brott som polisanmäts, hur många celcius som uppmättes under dagen och om det förekom regn under dagen.

14.5 Pathways to desistance

The Pathways to Desistance-studien (PATHWAYS_01Baseline.sav) är en longitudinell studie som utfördes på flera platser i USA. Materialet består av cirka 1 300 tonårsbrottslingar under den period i deras liv när de övergår från tonåren till tidig vuxen ålder. De inskrivna ungdomarna var minst 14 år och under 18 år när de begick brott och befanns skyldiga till ett allvarligt brott (främst grova brott, med några få undantag för vissa förseelser egendomsbrott, sexuella övergrepp eller vapenbrott). Varje studiedeltagare följdes upp under en period av tre år efter inskrivningen. Materialet ger en heltäckande bild av livsförändringar inom ett brett spektrum av områden under loppet av tiden de observeras.

Datamaterialet består av nära 1 000 olika variabler som berör bland annat information om egen brottslighet, skolprestation, familjeförhållanden, umgängeskrets, mental hälsa, rutinaktiviteter. Övergripande information om vilka variabler som förekommer finner ni här. För mer detaljerad information om respektive variabel finner ni här. Här kan ni även söka efter de variabler som ni finner i datasetet och få en vidare beskrivning samt vilka värden varje variabel har.